

Февруари 2007

Долната история от Гана е история на една груба картографска грешка. След като се насладих на умерения планински климат на Гвинея, разгледах картата си от Западна Африка и установих, че единственото друго такова място в района е Гана. Поради температурите в Буркина Фасо реших да отида до малко по-студени места, а в Гана фигурираха няколко планини от 2500 метра, така че... пей сърце. Вече на място установих, че картографите просто бяха взели височините от английските карти във футове и ги бяха изкопирали директно в метри... Картата е на Kunth така че - да знаете!

Границата с Гана бе първото място, където ми поискаха да покажа прословутата международна книжка за имунизация. Не че нямаше да мина от другата страна, ако я нямах - просто щеше да струва няколко долара повече. Хората започнаха да се оплакват от жегата и северна Гана наистина е с няколко градуса по-гореща от крайбрежието, но на мен ми направи впечатление друго. По време на престой пътниците пикаеха прави (за разлика от мюсюлманите, които пикаят клекнали), а също се появиха масово прасета и черкви за сметка на джамиите. Това бе сигурен признак, че навлизам в християнска страна, а последните мюезини от минаретата пееха сякаш всички до един имаха двойки по солфеж. Заради някаква масова конференция намерих трудно квартира едва след като ме упътиха към „християнските майки“. А християнските майки бяха няколко бабички, които пиеха от ранен следобед бира на пластмасови столчета. Настаних се в общото помещение и после запалих цигара на двора, но бабичките се развикаха и я допуших на поляната пред общежитието. 90% от населението на Гана е върл противник на тютюневия дим, а по селата примерно цигари се продаваха само в селската кръчма.

Ще ви се стори странно - ходил съм по много ислямски страни, бил съм и в Полша и Испания, но най-религиозната страна, която съм посещавал определено е Гана - със светлинни години пред другите. Наистина - християнството в Африка е малко по-различно от това, което ние познаваме. Понякога в черквите под олтара се среща давидовата звезда, а понякога Исус е нарисован как разговаря с мюсюлмани с фесове. Обликът му е само леко по-бял от този на другите катранени апостоли, така че той има негроиден профил и цвят на мулат. А неделя сутрин, когато си тръгнал на разходка и приближиш черква, ще чуеш от вътре такава какофония и такава музика, че може да сбъркаш службата с някоя дискотека, в която съботния купон все още продължава. Болгатанга бе първият ми град в Гана и около главната му улица се виждаха десетки статуи - на Моисей, на Свети Павел или Света Тереза. Света Тереза получила просветлението си, след като ангел намущкал сърцето ѝ с „пламтящата стрела на божествената любов“ и следващата статуя до нея наистина бе на Светия Ангел. Но нещо в Ангела не беше наред - дрехите и крилата му наистина бяха бели, но цветът на лицето и кожата му беше черен. Черен ангел - хубаво... Но тогава какъв цвят имат африканските дяволи? - запитах се аз и в главата ми изплуваха веднага няколко познати истории. Когато Мунго Парк - откривателят на река Нигер - отива при царя на империята Бамбара, императорът едва не загубва разсъдък си. Смятайки, че белият пратеник е пристигнал при него по поръчение на задгробните същества и на самият дявол, той от страх оказва огромна помощ на шотландския изследовател. Изплуваха и личните ми спомени - сетих се колко често като се движа, храня или седя на улицата, до мен се прокрадваха деца и леко ме докосваха с пръст (така че да не усетя). Други предпазливо пипаха космите по ръката ми, но всичко това бе една проверка дали съм от плът и кръв или пък пръстите им просто ще минат през мен. Едва тогава разбрах, че белият човек в Африка е нещо като сянка от отвъдния свят, която се носи като призрак. Сложи и всичките злини на колонизаторите и ето как лесно се превръщаме в дяволи - поне в абстрактното мислене, африканските традиции и главите на малките негрчета.

След Болгатанга продължих към град Тамале. Най-известните реки в Гана са Черна, Бяла и Червена Волта, но през сухия период, когато посетих страната те не бяха особено впечатляващи, а цветовете им наподобяваха тези на Черни Осъм, Бели Искър и най-вече Сини Нил (единствено Жълтата Река е наистина жълта). Транспортът тук се оказва много по-евтин в сравнение със заобикалящите Гана франкофонски страни, а един от местните сподели, че преди време бензинът бил на още по-ниска цена. Но в последствие се наложило да я вдигнат - просто правителството не могло да се пребори с контрабандата към съседите. Тукашните микробуси се наричат тро-тро - побират колкото хора се наложи и возят като тротинетки. На слизане един хамалин ентузиаст си поиска половин долар, за да смъкне раницата ми от покрива. Даже я награби като се качих при него, но си покрещяхме 5 минути и накрая се предаде и я пусна. Тамале бе прекалено населен град за да му отдели повече внимание, но на 100-ина км от него се намира националният резерват Моле, който е най-големият по територия в Гана. За повечето резервати в Африка е нужно да наемеш джип и рейнджър, така че цените на сафарито започват от 50-100\$. А Моле е едно приятно изключение - въпреки огромната територия, местата за водопой са ограничени и една 3 часова обиколка пеш е достатъчна, за да видиш и получиш представа за повечето от животните. След още няколко пререкания, свързани с цената на раницата ми, пристигнах в Ларабанго. Това село се намира на 6 км от входа на Моле и още на слизане от автобуса ме посрещнаха местните, които предлагаха квартири. Отседнах в стая с вентилатор и ламаринен покрив, принадлежаща на отсъстващ доброволец от „Корпуса на мира”, а тя се намираше в комплекс от островърхи сламени колиби на края на селото. Водата за миене беше кът, но успях да намеря една полупразна кофа с ръждива течност, която филтрирах за пиене. Храната в селото беше също оскъдна – „куку” в Гана се нарича един типичен сос от ферментирало просо и захар, а „маса” са пържените хапки, направени от тапиока. Третото и последно меню се състоеше от оризови топки с лют доматен сос и късчета риба. На другия ден станах рано - към 4:30. Посетих наклонената селска тоалетна, която беше пълна до горе с мърдаща маса от бели червеи и нахраних червеите. След това закусих, взех от ръждилката за пиене и потеглих към резервата. Времето беше свежо и бързо стигнах до входа. Там платих билет 4\$ и след още 20 минути бях при хотелския комплекс, от където рано всяка сутрин потегля група из резервата. Водачът на групата бе черен рейнджър с пушка от втората световна, който се похвали колко браконieri изловил предния ден. Спуснахме се в ниското и първо се появиха антилопите. След тях дойде ред на дивите прасета, които тук все още имат човека за приятел и грухтейки те оставят да се доближиш на метър от тях. По някое време се появи и първият слон. Той живееше отделно от стадото и беше тръгнал на водопой, а рейнджърът предупреди, че слоновете не обичали да им пресичаш пътя - затова му дадохме предимство и го изчакахме. Любителите орнитолози биха се изкефили на червеношиестия пчелояд, а наоколо се показаха и първите маймуни. Папагалите и дивите пчели бяха обичайна гледка още преди входа на резервата и навсякъде от крайпътните дървета се разнасяше едно постоянно бзз-бзз-бзз-ткане. След още няколко вида плешивогъзи маймуни, които играеха по дърветата видяхме и стъпките на леопарди, които обаче се наблюдавали само нощем заедно с мравоядите адвак. Нямахме късмет да видим лъвовете, но след 2 часа стигнахме до обширно и заблатено езеро. На места повърхността на водата бе изпъкнала от очите на неподвижните крокодили, а след малко голямо слонско стадо (> 20 екземпляра) се изкъпа в същото това езеро с крокодилите. Интересно бе, че въпреки липсата на хора, във вътрешността на резервата имаше цяла мрежа от пътеки, дири и даже кръстовища. Рейнджърът поясни, че тези пътеки са дело на животните, които се придвижват от езерото до бърлогите или пасбищата си. А след известно време пак видяхме слонът единак и рейнджърът реши, че той трябва да е на 63 години. Слонските изпражнения са с такива размери, че в тях може да затынеш до колене, а рейнджърът разказа също, че този слон вече е прокуден от другите мъжкари на стадото и се подготвя за самотната си смърт. Какво става с труповете на слоновете? - попита един любознателен австралиеца от групата.

Пътепис: Гана - С Бог напред!

Рейнджърът обясни, че „месото отива в търбусите на лъвовете и леопардите, кожата я разкъсват чакалите и лешоядите, кокалите пращят между здравите зъби на хиените - в природата нищо не се губи"... „А слонските бивни ги продаваме на китайците" - щях да добавя аз, но си замълчах...

Гана бе първата англоговоряща страна по пътя ми и фактът, че владеех езика и разбирах 90% от приказките беше добре дошъл. Но имаше нещо, което ме подразни от първия ден - местните считаха белите за някакви полуидиоти и постоянно им даваха напътствия и команди. Отиди там! Плати (ганайският жаргон на английски е Bring! - донеси). Ела. Гледай. Спираш на сергия и там за поздрав те питат - Къв ти е проблема? Общо взето - мила родна картинка от 1992 година, когато ако поздравеше в магазин те смятаха за луд. Но с всичко това свикнах бързо и някъде на третия ден изхвърлих повечето учтиви думи от речника си и също започнах да давам команди - Дръж. На. Дай. Няма. Fuck you итн. Потеглих с тро-тро за Кумаси и момчето до мен каза – „Тръгваме. Помоли се!", а аз му казах, че изобщо не съм набожен, но нямам нищо против ако той се помоли и за мен. В този момент през целия микробус мина една вълна на негодувание, а жената от задната седалка ме пипна и явно посочвайки на другите скъсаната ми фланелка, каза със злорадство – „Ето - който не вярва в Бог да ходи гол и бос." Подобни сценки бяха рядкост дори по мюсюлманските страни и смея да твърдя, че в Гана атеистите са в много по-неизгодно положение. Страната е едно бойно и кърваво поле на стотици, да не кажа хиляди различни църкви и точно там, където по-голямата част от населението е в лоното на християнството срещнах и най-много мисионери - предимно от Щатите. Вече споменах, че църквата в Африка е малко по-различна от църквата в Европа. Тук сме свикнали на проповеди от свещеници с благи и напевни гласове, а атмосферата в храмовете е приятна и едва ли не отпускаща. В Гана гласовете на проповедниците бяха резки, отмерени и агресивни и в най-добрия случай наподобяваха крясък на амбулантен търговец. Понякога те прекъсваха речта си и с дрезгаво гърло се провикваха „Чуваш ли ме Кумаси..." (за интонацията - чуй концерта на Iron Maiden - Live after Death от Long Beach Arena) или „Аз се заклевам като свидетел на Йехова..." и другите неща, с които можех да оприлича тукашните проповеди бяха речите на Хитлер и 5 минутните „оперативки за омраза" от „1984" на Оруел. А Господ беше приел ролята на големия брат и можел да види „като на камера" делата на всички хора от семейството си. Вярата в Гана се свързваше най-вече с материално благополучие, а хората вярваха в БОГ предимно, защото БОГ бе най-силен и можеше по всяко време да им натроши тиквите. Но няма начин - нито ислямът, нито християнството е способно да изкорени дълбоките анимистични корени от вярата на чернокожите.

В допълнение към горните мисли ще опиша и няколко от надписите, които видях в Гана. Става дума за надписи по улиците, гарите, пазарите и всякакви обществени места, които нямат никакъв друг религиозен характер освен масовата психоза в главите на местните. Единствените запомнящи се нерелигиозни надписи бяха следните – „По дяволите жена ти!", което бе името на една кръчма и „Д-р Терор" - името на фризьорски салон. Дотук добре - прекрасно чувство за хумор... Но следващият фризьорски салон носеше името „Бог прощава", а до него бе залепено фото студио „Християнска усмивка". „Алелуя" бе прозаичното име на друго фото студио, а някъде там беше и работилницата „Посвети времето си на Бог". Следваха магазин за алкохол „Бог знае", фирмата „Исус е вечнозелен" (?) и бар „Псалм 23". Не се наложи да поровя из Библията, за да видя какво точно пише в този псалм, тъй като почти веднага видях друг надпис „Псалм 23 - Аз съм твоят пастир". След малко обаче ме озадачиха с „Псалм 35", а след още няколко дни видях рекламното табло на лотария „Божи пръст" (вероятно средния) и магазин „Възнаградено търпение". Освен това в Гана имаше лодка наречена „Страхувай се от Бог", аптека „Ден за ден", друга аптека - „Всичко ще отmine" и магазин - „Бог ще даде". След кратка почивка в кафене „Божа воля" се наложи да спя в хотел „Милост", а в страната имаше църкви/секти за които изобщо не бях чувал - „Църква на истинския табернакул", „Църква на живия Исус" или

Пътепис: Гана - С Бог напред!

само лаконичното - „Македонска вяра”. По улицата се срещаха и жени и мъже по фланелки със супермодерните надписи - „В него е живота (Йоан 1-4)” или „Обичан, дай и на нас да обичаме”. А по радиото чух интервю с треньора на националния по футбол, който на въпроса „Каква е тайната на успеха Ви?” започна отговора си със следната фраза – „На нощното ми шкафче има Библия...”

Така стигнах до Кумаси, а Кумаси е бивша столица на бившата и велика ганайска империя Ашанти, която водила безброй люти битки с колонизаторите. Този път отседнах в общежитието „презвитерианска среща”, а то се намира на един от многобройните хълмове на огромния град. Посоката на улиците е само нагоре или надолу, а в ниската и равна част на Кумаси са разположени хиляди ламаринени къщи и дървени сергии, които заформят може би най-големия по площ пазар на Африка. Интересно е, че част от сергиите се намират върху релсите на линията Акра-Кумаси, но влакът минава само по 1 път на ден и се движи доста бавно, така че търговците имат достатъчно време да се отдръпнат. В неделя сутрин работи само всяка 5-а сергия, но въпреки това размерите на пазара и хаосът, който цари там са чудовищни. По релсите са насядали марабута, знахари и търговци на дрехи, а продавачите на обувки удрят подметките им една в друга, за да привлекат вниманието ти и да си направят реклама. Деца предлагат кърпички и студени пликчета с питейна вода, които носят върху легени на главите си. Много от сергиите са заключени с по 10 катинара и още толкова вериги, защото Бог пази само тези, които се пазят сами. „Вярвай в Бог и бъди спасен” - е надписът върху друг магазин, а пред него са разхвърляни шарени и смачкани пластмасови туби от масло и празни шишета от сокове и вода. Минах покрай масивна черква и се качих на друг хълм, където се намираше военния музей, но той не работеше и се спрях да разгледам съседния паметник наблизко. Стотици са били битките между англичаните и войските на Ашанти, но само 1/10 от имената на падналите „колонизатори” върху монумента са английски, а другите носят безличните имена на цели етноси, области или градове подвластни на Албиона - редник Фулани (етнос), редник Лагос, редник Сокото (град), редник Йоруба (етнос), редник Кукауа (империя), редник Гамбия и т.н. - дори и с имена тези войни ще си останат завинаги незнайни.

Придвижих се на 20 км на изток от Кумаси към село Кунтанаси в близост до езерото Босомтве. Поради липса на евтина възможност за преспиване до самото езеро останах да спя на 5 км от бреговата ивица, но на следващата сутрин станах рано и се запътих пеша натам. След няколко панорамни, хълмисти възвишения стигнах до малко село, от където започваше леко разбит чакълен път почти покрай самата вода. Минах по дървено мостче и после през няколко други села, а в едно от тях успях да видя своеобразните лодки на местните. Те представляваха недълбани едноръвки с примитивна трапецовидна форма, а рибарите сядаха върху плоската им повърхност и гребяха с ръце и крака. Наоколо висяха безброй грижливо вързани мрежи, между които се разхождаха кучета и домашни животни заедно с тълпите от малки деца, които любопитно гледаха белия прищълец с раница. После подминах някакви туристически бунгала и само на 1 км от тях видях вляво от себе си 3 знамена, побити в малката гора между мен и езерото. На първото от тях пишеше – „Растафарска среща всяка събота сутрин”, върху второто беше нарисован император Хайле Селасие с надписа „ХАЙЛЕ, поздравете император СЕЛАСИЕ”, а третото знаме беше със синя и черна звезда върху лаконичното „BLACK SUPREMACY” - черно надмощие. Трябва да поясня, че единствената по-популярна личност от Исус тук е Боб Марли, а Богът на растафарците е Хайле Селасие - императорът на Етиопия. „През 1930 година всички европейци пристигнаха с поклон при императора” - каза възрастен дядка със сплетена прическа, а от устата му една хубава цигарка задимя на омайни билки. Християните се молят Богу, а растафарците почитат Техния пушейки ганджа - всеки с ритуалите си, а моят дядка започна да псува колонизаторите, религията и парите на белите хора, които били изцяло виновни за злините и бедността на черните. Почувствах се като негър попаднал на разпивка на Ку-клукс-клан, а дядката продължи тирадата си с думите –

Пътепис: Гана - С Бог напред!

„Виж, земята ни е богата. Ние си имаме всичко. Имаме и банани и риба. Ние сме умен народ”. Костеливата, черна ръка с цигарата посочи към едно прогнило бананово дърво и към спокойното езеро, а след това добави – „Голяма несправедливост се върши, че белите идват тук и вземат златото и ресурсите ни. Не е честно, че ти можеш да идваш тук и да снимаш, а мен няма да ме пуснат даже в Мароко. Аз обаче съм бил в Германия и в Холандия и знам какви лицемери сте вие. А сега живея в тази колиба и разказвам цялата истина на братята си от езерото Босомтве...”. „Те ти булка Спасовден” - казах си аз на ум, но скоро намерих общ език и след като споменах името България някакви пролетарски чувства спонтанно бликнаха в замъглената му кратуна и дядката вече по-благо сподели „Белите са създали система как да ни затрият, но не всички от белите хора са и лоши хора”. На края му викнах едно „Зиг Хайле” за довиждане и продължих по пътя си, а след 10 минути пристигнах в следващото село. Един друг дядка с мачете до петите ме настигна, поздрави и попита накъде съм се запътил. Обясних му че искам да обиколя езерото, а той ме погледна и тихо, но уверено рече – „Ще ти дам един съвет. Ти се движиш сам и много от местните не знаят, че носиш единствено вода и храна в раницата си. Тук няма пътни знаци, но някога аз ще сложа първия за такива като теб и на него ще пише - **Внимание! Тук има бедняци!** - Ако искаш да ме послушаш не продължавай след като пътя навлезе в гората и се прибери така, както си дошъл.” След като вече знаех кой и как мъти главите на „братята си от Босомтве” сметнах думите на стареца за най-добрия съвет, който можеше да ми даде африканец, така че продължих още няколко километра, починах на една полянка, изкъпах се в езерото и още преди да е започнала гората направих обратен завой. На връщане пак размених няколко думи със стареца, който се зарадва да ме види отново и ме покани на паница ориз. И сещайки за него в главата ми винаги изниква надписа - **Внимание! Тук има бедняци!**

Но след още няколко дни стигнах и до по-бедните крайбрежни райони на Гана, където обръщението към чужденеца стана - „Оброни - money, money, money...”. (на езика тви „оброни” значи чужденец и се използва както към белия човек, така и към чернокожите братя от Америка или съседните страни). Ако на щатските банкноти пише „вярваме в Бог”, положението тук беше такова, че по библиите трябваше да пише „вярваме в \$\$\$”. 90% от хората просеха и викаха подир мен – „Оброни! Пари! Дай ми рестото си! Гладен съм...” сочейки с показалец в устата си, а до по-висша форма на просия се стигаше, когато опирах за информация от местните.

- Къде е тази квартира?
- Ще дойда с теб и ще ти покажа...
- Как се стига до там?
- Вземи онова червено такси, а не другото бяло до него...
- В коя посока е това и това?
- Натам –

и пръстът на даващия информация се зарейваше в променлив ъгъл към хоризонта или към някой хълм, покрит с хиляди ламаринени покриви. Понякога се случваше след всички тези отговори наистина да намеря „хотела”, а цените бяха сравнително високи поради многобройните тълпи от туристи. Климатът по крайбрежието беше направо ужасен и макар че температурите не бяха изключително високи, огромната влага казваше тежката си дума. Забелязах как през целия ми престой по крайбрежието потта не изсъхваше по 2-3 дни от фланелките, а след това ги прибирах мръсни и пак мокри в раницата. Нямахме смисъл да ги пера, защото тук те просто никога нямаше да изсъхнат. Наоколо се редяха западнали фортове от английско време и повечето от тях бяха или по крайбрежието или по най-високите части на градовете - където има вятър. Върху крепостните стени радиално бяха наредени топове, а негърките радиално бяха наредили прането си по дулата им. Много от фортовете са обявени за „световно наследство” от UNESCO, но това естествено нямаше значение за бедняците и след като си платят входен билет, туристите наслуки започваха да се провират в лабиринта между просторите. Днес е модерно да се говори за злините нанесени от колонизаторите, но отидеш ли в африканска страна виждаш, че след англичаните и

Пътепис: Гана - С Бог напред!

французите не е пипнато нищо. В индийският град Агра примерно все още спокойно се минава по 100 годишен английски мост, а в непосредствена близост до него се намира 30 годишен индийски, който за това време е успял да падне 3 пъти. И като край на тема бедност ще цитирам още един надпис от центъра на град Такоради – „Граждани! Не забравяте, че услугите на пожарната в Гана са съвсем безплатни”. Колко ли хора са оставили къщите си да изгорят от беднотия, за да се стигне до такава реклама?

Крайбрежието на Гана е известно преди всичко като някогашен център на търговията с роби и много от туристите тук са чернокожи американци, които идват на поклонение по местата, от където са тръгнали прадедите им. А робовладелството е една безкрайна тема, която не мога да подмина, така че все пак ще се опитам да напиша нещо и за нея с думи прости. Ако погледнете на картата ще видите три крайбрежни зони - Бряг на слоновата кост, Бряг на златото и Бряг на робите. Първото наименование и до сега е името на западната съседка на Гана, второто е старото име на Гана, а третият бряг е разположен на територията на днешни Того и Бенин, та чак до Нигерия. Някъде около 1989-1990 в България се намериха първите предприемчиви търговци, които купуваха маратонки Ромика, коняк, месни консерви и други стоки, с които заминаваха за Полша. В Полша те продаваха стоките за злоти, а с тях купуваха източногермански марки и се запътваха към Германия. Там източногерманските марки бяха сменяни с фалшиви митнически декларации за западногермански, които след това се появяваха на Магурата, затваряйки търговския цикъл. Не съм запознат с детайлите, но нещо подобно е била и търговията с роби преди повече от 200 години. Робите са били само една брънка от цялата търговска верига. Няма европейска сила, която да не е участвала в този доходен бизнес. И англичани и холандци и французи и немци, испанци, датчани или португалци - всички те са имали фортове в едно или друго африканско крайбрежие и корабите им пристигали тук от Европа пълни с оръжие, барут, бренди, огледалца и дрънкулки. Вътрешността на континента е била трудно достъпна за белите, но за щастие там се е намирала негърската империя Ашанти. Тя станала основният доставчик на роби, които били сменяни за стоките, споменати по-горе. Всяка война е струвала доста пари на Ашанти, но битките със съседните племена носели пленници, а пленниците били сменяни за оръжие - така системата икономически действала на самотек. Много от робите били продавани също на арабите и робските кервани тръгвали от Гана в най-различни посоки. След продажбата на стоките белите пришълци преустройвали корабите си, така че в тях да могат да се транспортират хора, злато и слонова кост и тези стоки поемали към Новият Свят - Америка. Плаването по презокеанските маршрути било подпомагано от мусоните и атлантическите течения, а в Америка робите били продавани и корабите отново били преустройвани. Натъпкани догоре със стоки от Америка и със злато и слонова кост от Африка, платноходите се завръщали в Стария Континент, където подобно на магурадъжии затваряли кръговрата на търговията. Трябва да спомена, че животното негър в Америка, през тези тъмни времена е било по-евтино от другите домашни животни. Развъждането на негри е било прекалено нерентабилно и над половината от негърките по плантацията са били бездетни. Новите попълнения са идвали предимно чрез търговия, а не от „чичотомов” разплод. Липсват статистики, но се смята, че около 10-15 милиона е бройката на всички стигнали до Америка чернокожи - колко са умрелите и послужилите за храна на рибките също не е ясно. Което ни води до последния въпрос и последния отговор.

- Защо за търговията с роби са използвани негри, а не малайци, индийци, бирманци или индианци?

- Англичаните направили първите си опити за роби върху индийците, но те се оказали прекалено хилави и умирали като мухи на нов климат и чужди условия. А негрите били здрави копелета, които пеели блусове, но иначе лесно се приспособявали и най-добре се справяли с болестите. Интересно е да се знае, че по време на транспорта от Африка до Америка робите умирали в по-малък процент дори от белите членове на екипажа. Дано поне малко съм успял да развенчая мита за злия робовладелец - разказана така историята на африканските роби звучи „човешки, прекалено човешки...”

Най-накрая стигнах и до Акра. Градът ми се стори като от друга планета с широките си булеварди, здравите многолентови мостове, многобройните кръгови движения и работещите светофари. Безспорно Акра и Дакар са единствените модерни столици по тези краища на света, а може би Абиджан (където не съм бил) ще допълни тройката. Бях отседнал в един краен квартал наречен Тесоно, но маршрутките из града имаше всякакви, стига да знаеш до къде отиваш и какъв е знакът за там... „Circle” е едно огромно кръгово кръстовище на стратегическо място и тъй като микробусите нямат номера, момчето, събиращо парите от пътниците се подава от стъклото и върти показалец в „кръг”... Подобна е системата и за автогара „37” - с много време, губене и питане научих поне основните точки на столицата и знаковите им. Донякъде ми помогна, че имах грешен адрес на посолството на Бенин и трябваше да обиколя два диаметрално противоположни квартала докато намеря истинското. Но на третия ден имах бенинска виза и знаех как да се оправям в тази гигантска бетонена джунгла. През Февруари 2007 столицата се стягаше за светъл празник. Преди точно 50 години Гана като първа черна африканска държава бе извоювала независимостта си от колонизаторите. На огромен площад край морето кипеше трескава дейност, а черни и мързеливи работници боядисваха многобройните трибуни около площада. Там щеше да се проведе масов военен парад пред очите на президента, а почти до самия площад се намираше огромна триумфална арка с черна звезда и надпис „Свобода и Справедливост”... Вече бяха престанал да обръщам внимание на ганайските надписи.

Лепенето на некролози по улиците е характерно само в някои държави по света, но Гана е една от тях и спокойно компенсира за останалите. Некролозите са лъскави и хващат око, а 3/4 от текста по тях носи имената на опечалените братя, майки, деца, сестри и бащи. При наличието на толкова многодетни семейства за другите просто няма място и обикновено под фамилиите на близките е изписано само – „и още 55 внука и внучки”. В Гана съществуват поне 10 различни ритуала при погребение - опелото, възпоменанието и скърбенето са напълно разбираеми и за нас, но понякога на некролога пише - поради тази и тази причина няма да има барабанене (drumming – англ). Да не говорим за танците и песните, които изглеждат направо като кощунство. Често телата на умрелите остават в моргата, докато близките съберат пари за такова масово мероприятие като погребението, но в крайна сметка телата се вземат от моргата в Петък и ритуалът става на следващия ден. Пътуването е лесно в Събота - тогава всеки отива на погребение - и много от пътищата са преградени с ленти. Там близките спират минаващите коли и събират подаяния за мъртвите, а хората наоколо са скупчени под брезентови навеси. На пластмасови столчета седят мъже в кафяви роби, закриващи едното рамо (подобни на арабски ихрам), а жените са облечени в рокли с предизвикателни цветове и шарени парцали на главата. Не трябва да се чудим ако една цяла бизнес ниша в Гана се занимава с „даването на пластмасови столчета под наем”, както и на обяви от рода „снимам сватби, кръщенета и погребения”. Не бих се зачудил и на следния диалог, но всяко време - с нравите си и всеки народ - с традициите си...

(синът) - Татко, пусни на DVD погребението на баба!

(дъщерята) - Айде татко, толкова беше хубаво.

(бащата ядосано) - Махайте се от тука немирници, нали вчера го гледахте.

(майката умоляващо) - Хайде скъпи... те са били мнооого послушни!

Като последна спирка в Гана посетих и езерото Волта. Стигнах до град Кпанду, който е на изток от столицата и се намира в територията на етноса еве. Като цяло това бяха усмихнати, весели и контактни хора, с които бързо можех да се сприятеля. Пейзажът в посока езерото беше осеян с ниски хълмове, а пътят лъкатушеше плавно между тях. Мангото беше все още зелено, но наоколо имаше разпилян памук, а след като шосето подмина училището на Бишоп Форсон останаха само няколко километра до крайбрежието. Както по-късно се изясни г-н Форсон се бе прекръстил на Бишоп, за да

Пътепис: Гана - С Бог напред!

звучи по-представително и да събере повече ученици, а районът беше сравнително богат. Няколкото крайпътни знака бяха подарени от заможните местни селяни и нямаше помен от мизерията на Кейп Коуст или Дикскоув. На пристанището кипеше живот - жените перяха, наливаха вода или чистеха риба по самия бряг, а мъжете лъскаха джиповете си или излизаха на риболов с лодките. В далечината се виждаха острови и няколко хълмчета от тези, които са на 2500 фута, а езерото беше плитко и от водите му се показваха дървета. Понякога от далечината пристигаха кърпени лодки в окаяно състояние с платна направени от чували с надписи „USAID”. В непосредствена близост имаше навеси за сушене на риба, а един път на седмица от тук минаваше ферибот и тогава пристанището се оживяваше още повече. Етносът еве принадлежи към волтаичните племена и е разпространен в Гана и Того. Освен родният си език тези от тях в Гана говорят английски, а другите в Того - френски. Запознах се с инвалида Франсиз, който предполагам и до днес седи по цял ден пред бензиностанцията на Кпанду, а той ме попита как било ганайското ми име. Не знаех, че имам и такова, но се оказа, че всеки човек има своето ганайско име. Хората тук кръщаваха и синовете и дъщерите си според деня от седмицата, в който са се родили. Така примерно Кофи Аннан е роден в петък, Кводжо от известния бестселър „Кводжо и ганайската мечта” е дете на понеделника, а родените в сряда се наричат Коку и могат само да бъдат благодарни на картографите, объркващи футовете с метри... Ето и твоето име.

Ден	Име мъжко	Име женско
Понеделник	Кводжо	Аджоа
Вторник	Куабена	Абена
Сряда	Коку	Акуа
Четвъртък	Яо	Яа
Петък	Кофи	Афуа
Събота	Куаме	Ама
Неделя	Куаси	Акосуа